

ЕВГЕНІЯ КОНОНЕНКО

ОСТАННЄ БАЖАННЯ

Євгенія Кононенко

ОСТАННЄ БАЖАННЯ

ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ

ББК 84 (4 Укр) 6-44

К-42

Євгенія Кононенко

ОСТАННЄ БАЖАННЯ

Роман

Рукопис зник на кілька років. Певне тоді ще не настав час читати його. Але через півтора десятка років, в добу розвиненого Інтернету й соціальних мереж, сину письменника повертають зошит із цуценятком на обкладинці. І саме в цьому зошиті старий хворий письменник написав свій останній роман «Останнє бажання».

Чи потрібно і чи можливо розгадати всі таємниці минулого? Принаймні, цього варто прагнути. Бо лише свідоме знання дає ту свободу, без якої неможливе народження свідомої людини майбутнього, яка є володарем власної долі за будь-яких обставин.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко».

ISBN 978-617-7192-31-1

© Євгенія Кононенко, текст, 2015

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2015

Валерій Івак прокинувся до світанку, хоча вставати рано потреби не було. Несподівано він прокинувся з думкою про свого сина, з яким давно не бачився, давно не чувся, як воно нерідко складається у підстаркуватих і ще бадьорих батьків із дорослими дітьми. Він не дуже переймався, як там син, бо що може трапитися з молодим успішним хлопцем? Хоча, все буває. Ось же він із доброго дива прокинувся з паскудним дискомфортом між горлом і діафрагмою в цілком комфортному номері готелю, коли в темряві блимають такі недоречні 5:48 готельного годинника. Але й разом із туманом досвітньої тривоги водночас пронісся кометою спогад, як у молоді роки драгували його власні батьки чи батьки дружини, чиї напади тривоги, як там дітки, тлумачилися винятково як нарешті знайдений привід втрутитися в їхні справи. Але, якщо син чомусь отак несподівано «розбудив» його, то що робити? Зателефонувати йому? Написати електронну пошту?

Валерій виліз із ліжка і ввімкнув ноутбук. Інтернет у цьому готелі завантажувався дуже повільно, він устиг прийняти душ. Браузер висвітлив панель недавніх вкладок: Yahoo! Google, Facebook... Його син Paul Ivak у нього в друзях, треба зайти на його сторінку. Зараз може допомогти ця новітня комунікація, яка дозволяє зчитувати інформацію про друзів і знайомих. Якщо, звичайно, ті виставляють ту інформацію для загального огляду... Ось Paul Ivak зробив запис годину тому, і вже зібрав 136 «лайків». Значить, усе

гаразд. Почуття тривожності прийшло в темряву варшавського готелю помилково. Той неспокій, який вдосвіта розбудив Валерія Івака, виник не через загострення інтуїції, а через сон не на тому боці.

Я народився і виріс у Місті сірих будинків. Його іще називають Містом на семи пагорбах, або Матір'ю міст руських, або Стольним градом. Але для мене воно завжди лишатиметься Містом сірих будинків. Їх у моєму рідному місті повно, і, якщо я надумаю відвідати його, то чи не в трьох із них мене добре зустрінуть. В одному з таких будинків народився мій батько, Valeri Ivak. В іншому народилася моя мати, Магуна Solonenko. Мій дід із боку батька був кадебістом, а дід із боку матері — дисидентом-шістдесятником, і перший був набагато симпатичніший за другого.

Он воно як трансформувалося в голові *малого*, подумав Валерій, натискаючи на See more:

А в сірому будинку на вулиці Толстого жила дівчина Ліля, моє перше кохання. Але мої батьки емігрували та розлучили мене з моєю Лілею. Де ти, Ліля? Чи ти й досі живеш у Місті сірих будинків? Чи перебралася в якесь інше? І чому тебе нема в Мережі? Чи ти там є під чужим іменем?

Знову ця Ліля. Валерій відчув роздратування, яке, втім, швидко зникло. Все це було так давно, в іншому житті. Один із найогидніших періодів свого минулого він уже давно згадує без гніву і взагалі без емоцій. Батьки Лілі гучно вимагали від батьків Павла бозна чого, і крити не було чим: справді, секс між неповнолітніми завжди сприймався як щось нечестиве. Конфлікт із родиною Лілі, з якою Павло стрибав у гречку, коли їм обом не було й чотирнадцяти років, рішуче підштовхнув Валерія Івака з родиною з їхнього тодішнього роздоріжжя в бік еміграції. І в них усіх уже давно зовсім інше життя. І від родини Лільки вони здається, таки втекли остаточно. Хоча інші привиди Міста сірих будинків їх із дружиною не полишають і періодично навідуються до них. А в сина, який виїхав із того міста ще підлітком, вчився в середній школі, а потім у коледжі на новій батьківщині, і завів собі нових друзів і подруг, все

мало би бути по-іншому. Але ж чомусь він згадує Лільку в публічному просторі соціальної мережі, хоча відтоді минуло стільки років.

Крім тексту, Paul Ivak вивісив на своїй сторінці скан чорно-білої світлини, де овал обводить дівочу постать на балконі. Дівчина махає хлопцеві рукою якщо не через віки, то через десятиріччя. Валерій поставив 137-й «лайк» біля синового поста, глянув у вікно і дописав у коментарях:

А Варшава — то також Місто сірих будинків.

Ти у Варшаві? Що ти там робиш? миттєво відгукнувся син.

Увечері вивішу світлини.

Більше син не озивався. А батько пішов виконувати далі свою програму в цьому місті, в рамках якої таврував тоталітарне суспільство і прославляв вільний світ. Після лекції «*Wiara a totalitaryzm*» було відкриття фотовиставки «*Totalitaryzm a rodzina*». Після багато разів чутих слів привітання, які мандрували від виставки до виставки, відвідувачі пішли оглядати світлини, більшості з яких справді поталанило зупинити неповторну мить. Ось старше подружжя, вчепившись одне в одного, намагається перейти слизький майдан і не впасти.

— А черевики у бабусі непогані. Все ж таки Польща — не СРСР, легка промисловість і за народної демократії працювала набагато краще. Якби таку виставку робити в моїй колишній країні, то починати варто було б із сюжету «В черзі за зимовим взуттям».

А ось світлина «Батьківські збори». На тлі шкільної дошки патетично віщає вчителька з лютою відданістю справі виховання молоді в очах. Так, то насправду треба бути добрим фотографом, аби зафіксувати такий фейс! Справжня втілена педагог-садистка, яким особливо відважні підлітки підкладають петарди на сидіння стільців.

— А хіба така пані не могла бути католицькою катехизкою?

— Цілком могла би, — відповів ксьондз, один з почесних гостей вернісажу, але не посміхнувся, хоча всі навкруги зареготали.

І от світлина, яка викликала найбільшу увагу перших гостей виставки: «Заскочили». Перелякані обличчя закоханих, їхні голі плечі, тло фотохудожник зробив туманним.

— Невже можна було зробити вживу такий знімок? — спитав Валерій, і крізь туман його думок знову полетів болід спогадів, крик Лільчиної матері, яка запопала Павла з Лілею на своєму шлюбному ліжку, «просто на покривалі!» — Чи ці молоді люди позували? Сьогодні фотохудожники практикують і такий підхід. Я ще можу повірити, що природним чином зафіксували вчительку.

— Але ж погодьтесь, пане Івак, усі ми в ті часи могли опинитися в ситуації цих милих молодих людей. Недремне око партії та уряду навіть одруженій парі не давало насолодитися природними radoщами. Гуртожитки, тісні помешкання, неможливість селитися в готелі...

— Але ці малолітки ще зовсім діти. Це обурить найтолерантніших батьків!

— А теперішня свобода — то також велике випробування і для молодих, і для старших, — сказав ксьондз, — та й достаток, який постійно зростає, не завжди сприяє тому, що люди по-справжньому звертаються до Бога.

— А ви знаєте, ксьондзе, як людина світська, яка, одначе, шанує Бога, я вважаю, нехай людину на її вірність Богові випробовують достаток і надмір свободи, аніж принизливі злидні та закони в'язниці!

Гості вернісажу заплодували Валерію Івакові.

— Людина має гідно пройти будь-які випробування на своєму шляху до Бога, — відповів ксьондз.

— У вашій країні не такою мірою заборонялася віра, — не здавався Івак, в якого прокинувся азарт дискусії, — до речі, в молоді роки я знав одну дівчину, яка їздила до Польщі до родичів іще за народної демократії, її випустили на 10 днів, то вона розповідала: «У них у церкві приймають в піонери! І дівчат одягають, як наречених!»

Цього разу ксьондз посміхнувся.

— Так от, як можна пройти випробування, якщо в принципі не знати, що таке віра? Бо, якщо віра людині відкри-

лась, то цього вже далі їй заборонити не можна, людина віритиме за будь-яких умов, бодай таємно. А в нашій країні був заблокований сам доступ до підвалин віри, бо чи не від народження діти чули, як насміхалися з тих, хто вірив!

Гості вернісажу закивали, відчувалося, що вони слухають Валерія.

— Та, власне, я сам хрестився в православ'ї 1988 р. від Різдва Христового. Але чи став я віряниним?

— А до речі, пане Івак, — спитав один із гостей, які разом із ксьондзом так і стояли півколом біля світлини «Заскочили», — обличмо вашу віру, про це не говорять публічно, але ви з тоталітарного світу, зі світу таких-от учительок — чоловік указав на сусідню світлину, — але... ви ж у Польщі не жили...

— Лише буваю наїздами.

— Але ви знаєте нашу мову дуже добре. І я певен, не лише нашу.

— Ми в 60-ті роки вчили польську, щоби читати твори закордонних авторів, які не виходили ні російською, ні українською. Кафку, наприклад. Але я вчився на факультеті слов'янської філології. То був заповідник для письменницьких дітей.

— То ви з родини письменників?

— Мій батько працював в органах. У тих самих. У таємних. У найчорніші роки. А потім перекваліфікувався на радянського письменника. Працював на ниві літератури, якої ніхто не читав. Проте спромігся на кілька непоганих оповідань.

Гостям вернісажу фотовиставки «Тоталітаризм і родина» набридло слухати Валерія Івака, і вони розійшлися по залу. Проте до Валерія особисто підійшов один із гостей. А ще один став неподалік, напевне, прислухаючись до їхньої розмови.

— То пан є сином Івана Івака?

— Саме так. Нікуди від цього не подітися.

— О, то дуже радий запізнатися. Мій покійний батько переклав польською мовою оповідання вашого батька «Кат».

— Не знаю, що й сказати вам. Мій батько, здається, пишався, що це його оповідання було перекладено в усіх країнах народної демократії. Ви знаєте, як його називали колеги? Ель Вердуго! Це — кат іспанською мовою!

— Даремно ви так про це оповідання! Інших оповідань вашого батька не мав честі читати, а це... я виростав на ньому! Яка іронія! Яке тонке глузування з літератури тоталітаризму!

— Невже? Як на мене, то звичайнісінький текст на догуду добі! Не найкращій добі в історії нашої богоспасенної країни.

— О ні, пан несправедливий до свого батька! Неодмінно перечитайте оповідання «Кат»! — кинув син перекладача синові письменника, заквапившись закінчити розмову, бо в дверях нарешті з'явилася жінка з тацею з келихами, з яких мало бути справджено узливання на честь фотовиставки «Totalitaryzm a rodzina».

І тут Валерія Івака перехопив ще один відвідувач, той, який стояв неподалік під час останньої розмови. Валерій вже давно помітив цього гостя, який вирізнявся з-поміж інших дещо незвичайною зовнішністю, а може, не так зовнішнім виглядом, як одягом. Інші гості були одягнені у звичайне casual: чоловіки в костюмах або в темних светрах, жінки у темних сукнях, іноді з хустками або шаликами, також темної гамми кольорів, ксьондз у сутані. Цей гість також був у темному светрі й чорних або темно-синіх джинсах, але на шиї в нього був яскравий смугастий шалик, один кінець якого звисав нижче пояса, а інший було перекинуто через плече. Коли Івак уперше звернув на нього увагу саме через той шалик, то подумав, що, можливо, то і є той митець, який скомпонував цю виставку, адже занадто богемно виглядав він. У чоловіка було густе русяве волосся, якісь такі жіночі щоки, а може він просто годину тому поголився, ідучи на це прийняття. Він привітно посміхнувся Валерієві.

— Дуже радий нарешті зустріти сина письменника Івана Івака! Мене звать... — гості, тепер уже з келихами, саме тієї миті гучно зареготали, і тому Валерій Івак не почув імені

співрозмовника, а перепитувати не став. Як йому здалося, чоловік вимовив трискладове ім'я з наголосом на останній склад і двоскладове прізвище з наголосом на перший. Я ніби бачив цього чоловіка, подумав Валерій, і водночас майнула думка: про половину незнайомих думається щось подібне. В галактиці людських облич, які блимають перед нами впродовж нашого життя, трапляються схожі або подібні.

— Нарешті можу повернути вам те, що належить вам, — заговорив чоловік у шалику. — Ланцюг був досить довгий. Я став лише останньою ланкою мандрів рукопису, який буду радий вручити вам!

— Про що мова? Який ланцюг?

— Я маю рукопис останнього роману вашого батька, який має назву «Останнє бажання». Як він у мене опинився? Наскільки мені відомо, ваш батько помер у своєму кабінеті у видавництві, де працював до останнього дня.

— Саме так, сестра мені розповідала, коли я прилітав на похорон. — Валерій став слухати з цікавістю, крізь яку пронеслася та думка, що то було більше десяти років тому, і відтоді вони з сестрою не бачилися. Племінник Михась гостював у них, а сестра з чоловіком так і не вибралися.

— А той кабінет у видавництві, з якого вашого батька винесли вже не живим, його ніхто не опечатував, туди могли заходити різні люди. Хтось міг узяти цей зошит ще до того, як ваша сестра прийшла по речі батька.

— Цілком можливо, що все сталося саме так. Але це було досить давно.

Батько помер в останній рік перед Інтернетом, незадовго до масових мобілок, несподівано сам для себе подумав Валерій. До його смерті сестра Ірина писала мені за океан паперові листи, але рідко знаходила на це час. Я іноді телефонував їм на домашній телефон. Після смерті батька ми стали обмінюватися електронними повідомленнями.

— Зошит опинився в жінки, яка померла, — провадив далі незнайомець. — Я гадаю, що вам нічого не скаже її ім'я, та і я знав її не близько. Ті, хто розбирали архів

небіжчиці та знайшли рукопис, почали цілеспрямовано шукати спадкоємців, себто вас, через Інтернет. А ви, як з'ясувалося, живете за океаном.

— Але в Києві залишилася моя сестра.

— Очевидно, про вашу сестру нема даних у мережі.

— У неї є сторіночка у Фейсбуку, хоча вона не блогерка, заходить туди вкрай рідко, а пише ще рідше. А ще у неї інше прізвище, вона Бурко. Ірина Бурко. І її син Михайло теж Бурко. І в нього є сторінка Mike Burko.

— Ті, хто шукали вас, могли не знали прізвища вашої сестри. Але ж ви прізвища не міняли, як і ім'я! — посміхнувся незнайомець. — І на вашій сторінці вже давно висить інформація про цю виставку у Варшаві. Тож ходімо, я віддам вам зошит.

Обоє чоловіків підійшли до гардеробу, гість простяг номерок, йому дали плаща. Певно, з довгим плащем його яскравий шалик виглядатиме дуже стильно, чомусь подумав Валерій.

— А ще пакет, прошу пана.

Валерій Івак теж простяг гардеробникові номерок, хоча йти нібито ще не збирався. Одягаючи свою куртку, на кілька секунд затримався біля свічада. Поки там що, чоловік у барвистому шалику зник. А гардеробник подав Валерієві фірмовий целофановий пакет Duty Free Варшавського аеропорту. Невже той чоловік у барвистому богемному шалику летів до Варшави, аби повернути йому вміст цього пакета? І де він? Щойно був тут.

Івак оглянув вестибюль, де було порожньо, лише з галереї долинав сміх завершальних акордів вернісажу, коли вже допивається презентаційне вино. І ніби двері ніде не грюкали, ні до туалету, ні вхідні. Може, він повернувся до галереї? Але ж тоді він не одягав би плаща, який пролетів чорним крилом десь поряд. Валерій присів на крісло в напівтемному холі, і витяг із пакета варшавського Duty Free великий зошит, списаний знайомим розбірливим почерком покійного батька. Ба більше, несподівано він чітко згадав, що саме цей зошит Павло подарував дідові

на день народження, який святкували незадовго перед їхнім від'їздом. Сторінки зошита кріпилися за допомоги спіралі, а на титульній сторінці була світлина песика із жалісними виразними очима.

Валерій Івак повернувся до готелю, купивши по дорозі пляшку вина. Це його остання ніч у цьому місті, в якому він бував багато разів. Навіть іще в радянські часи бував. Але чи закине доля ще раз? Він чомусь згадав недавні компліменти своїй польській мові. Згадав дуже давно сказані слова свого першого вчителя польської про оманливу впевненість, ніби добре опанувати мову, близьку до рідної, дуже легко.

А до речі, якою мовою говорив із ним чоловік у шапку? Валерій добре пам'ятав зміст розмови, але не міг пригадати жодного вимовленого ним слова. Незнайомець у шапку міг заговорити до нього польською, але, здається, він говорив українською. Чи російською? Він цілком міг говорити російською, як нерідко звертаються до нього колишні співвітчизники. А також він міг заговорити до нього й по-англійському, і це так само було б абсолютно природно на міжнародному заході. Як він сказав? Ваш батько? Ваш отец? Your Father? Чи Pana ojciec?

Але ж он воно як вийшло! В один день прийшов якийсь сигнал від сина, а потім і від батька. То, певне, недаремно...

О недаремно, ні, в полях гули гармати

І наша кров лилась, і падали брати,

О, не даремно, ні, моя старенька мати

З усіх із нас зняла дукатики й хрести, —

невідомо звідкіля в голові Валерія спливав вірш, який вчили напам'ять у школі в ті часи, коли він був школярем.

— Зняла, щоб потім знову одягти! — зітхнув Валерій. Відкоркував пляшку вина, плеснув рубіновою рідини до готельної склянки. Ввімкнув ноутбук, проглянув пошту, де не виявилось нічого несподіваного. І нарешті підсунув ближче зошит із батьковим рукописом.

Заголовок написано іншим чорнилом, ніж текст на першій сторінці. Виправлень зовсім нема. Хіба так вигля-

Я машинально глянув на годинника, на якому не було ще й дев'ятої. Онук Михась сидів за столом.

– Ти не йдеш до школи? – чомусь спитав я його.

– Я піду на друге заняття, – відповів Михась. Видно було, що він був так само приголомшений самогубством Лільчиної матері, як і його мама.

Я так і не знаю імені цієї жінки, яка в нашому домі іменувалася винятково «Лільчина мати». Рік чи два тому обидва мої онуки, Михась і Павло, а з ними і їхня однолітка Ліля, дочка подружки моєї дочки, втрьох ходили на заняття якоїсь мови, здається найзатребуванішої у світі, англійської, до приватного учителя, який мешкав у середмісті. Я й не запам'ятав би цього, але Павло, в ті дні, коли в них були ті заняття, обідав у нас, і я мав нагодувати його, а вже потім іти до видавництва, що й робив у певні дні. І от Павло, як з'ясувалося, закрутив роман із Лілею. Протягом якогось періоду діти зустрічалися в помешканні Лілі після того заняття. І коли все те сплигло, це викликало жакливо скандальну реакцію усіх. Передусім батьків Лілі. Але й так само мого сина Валерія і невістки Марини, які завжди були такі розкуті, такі ліберальні, і так зятятю вели бойові дії проти таких старих ретроградів, як я та батьки Марини. І здобували бойові перемоги! І «тютя Іра», тобто моя дочка Ірочка, яка успадкувала від моєї покійної дружини, своєї матері, лагідну вдачу і природно біляве пишне волосся, також узяла участь у цькуванні Павла й Лілі.

Я заступився за онука, бо знаю, що таке, коли діти кохаються по-дорослому. Заступився твердо й рішуче відразу, як збагнув, що саме відбувається, бо мене в ті розбори не втягали, і я довго ні про що не знав.

– Ви хочете зробити його калікою на все життя? Аби він щоразу, як обніме дівчину, згадував, як ви заскочили його з Лілею? Коли діти шукають ранніх статевих контактів, то насамперед це свідчить про брак любові у родині!

– Нічого жакливішого, ніж сімейка Лільки, в моєму житті не було, – відповідав Валерій. – То родина монстрів, а не людей! Я й уявити собі не міг, що такі живуть на світі. А «познайомив» мене з ними наш любий Павло!

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.